

вняно з мутазилітами було більш обережне вирішення ними низки питань, специфічних для каламу: вони визнавали вічність деяких божественних атрибутів, заперечували “сотворенність” Корану щодо “смислу”, розрізняючи в цьому “чуттеву”, “словесно виражену” мову і мову “внутрішню”, “про себе”. Хоча ашарити демонстративно протиставляли себе мутазилітам, однак вони продовжили їх раціоналістичну лінію. Ашарити стверджували пріоритет розуму над релігійних традицією й заперечували сліпе наслідування релігійним авторитетів, одночасно намагались не вступати в різке протиріччя з консервативними прибічниками традиціоналізму. Це виявилось в обережному підході ашаритів до вирішення ряду специфічних теолого-філософських питань.

Висновки. Отже, калам як учення та світогляд мав великий вплив на створення та розвиток раціоналістичних тенденцій в ісламі, у тому числі й мусульманського права. У перший період своєї діяльності мутазилітський рух був, безсумнівно, прогресивним, оскільки змусив представників ортодоксальної релігії підійти до її проблем з нових позицій. Велика кількість положень мутазилітської філософії була запозичена ортодоксальними сунітськими улемами і

стала використовуватися в розвитку мусульманської громадсько-політичної, філософської й правової думки в наступні століття. Пізніше калам й мутазилітська раціоналістична філософія, яка часто використовувала методи своїх античних попередників, мали значний вплив на процес пробудження Європи від релігійного догматизму, що сприяло її подальшому прогресу. Не зважаючи на те, що в ході розвитку мутазилізму в ньому виявились і негативні тенденції, це вчення посіло своє належне місце в історії ісламу, збагативши його ідейний спадок, а сама мутазилітська філософія стала надбанням усієї історії людської думки. Мутазилізм став першою в історії ісламу світоглядною школою, яка зробила спробу дати раціональне тлумачення різних аспектів шариату і мусульманського права загалом.

Список літератури

1. *Священный Коран*: Двухязычное издание Подгот. Мулана Мухаммад Али (авт. пер. с араб. языка на англ., вступит. статьи и коммент); пер. на рус. яз. подготовил д-р А. Садецкий.–Лахор, 1997. –1312 с.
2. *Книга о религиях и сектах*. Ч.1. Ислам / пер. и введ. С.М. Прозорова. – М., 1984. –354с.

М.В. Лубская

ИСТОРИКО-ФИЛОСОФСКИЙ КОНТЕКСТ РАЦИОНАЛИСТИЧЕСКИХ ПОДХОДОВ К РАССМОТРЕНИЮ ВОПРОСОВ МУСУЛЬМАНСКОГО ПРАВА В КАЛАМЕ

Анализируются философско-рационалистические взгляды на вопросы мусульманского права в каламе. Выделены проблемы, которые рассматривались двумя основными школами калама – мутазилитами и ашаритами. Рассмотрена философско-теологическая проблематика калама и ее взаимосвязь с шариатом.

M. Lubska

HISTORICALLY-PHILOSOPHICAL CONTEXT OF RATIONALISTIC APPROACHES OF ANALYZING THE ISSUES OF MUSLIM LAW IN KALAM

It is analyzed the philosophical rationalistic views on issues of Muslim law in kalam. It is pointed out problems of two major schools in kalam – mutazilits and asharihs. It is observed the theologically-philosophical problems of kalam and its connections with shariat.

УДК 37.037 (045)

Л.І. Мокляк, доцент НАУ

ЕСТЕТИЧНЕ ЯК ДУХОВНИЙ ВИМІР ЛЮДСЬКОГО БУТТЯ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Гуманітарний інститут Національного авіаційного університету, e-mail: filosof@nau.edu.ua

У статті розглядається сучасний стан розробки естетичного як метакатегорії естетики, естетичне аналізується як духовний вимір людського буття в інформаційному суспільстві.

Вступ

Сьогодні перед людиною і суспільством постала доволі гостра проблема нагального вибору стратегії подальшого існування, яка б дозволила людині не тільки виживати, але й жити по-людськи. Спілкування зі студентською молоддю дозволяє зробити певний висновок про те, що значна її частина не може сьогодні визначити для себе, в якій країні ми живемо, куди спрямований наш соціально-економічний вектор. Такі поняття, як „капіталізм”, „соціалізм” і „комунізм”, – це порожні абстракції, за якими, для молоді нічого немає. Це молодь, яка народилася в кінці другого тисячоліття, а шлях її життя розгортається на початку третього тисячоліття, коли відбувається процес формування нового типу соціальної реальності - інформаційного суспільства, яке є результатом об'єднання двох процесів: з одного боку, розвитку постіндустріального суспільства, де голов-

ним об'єктом людської діяльності стає інформація; а з другого – процесу глобалізації. Ми не маємо права на помилку, мусимо обрати той вектор свого розвитку, який дійсно дозволить рухатись по шляху поступу, і не тільки технічного й наукового, але й передусім людського. Саме людина визначає засади свого буття в сучасному як природному, так і соціально-культурному світі. Як і тисячу років тому, сучасна людина робить свій життєвий вибір спираючись на своє уявлення про те, що таке добро, а що таке зло, що таке прекрасне, а що таке потворне, що в житті істинне, а що - хибне. Прискорюється соціальний час і розширюється соціальний простір сучасної цивілізації, яка вже не є локальною, а визначається як всезагальна, земна, де суб'єктом діяльності виступає людство. Сучасна людина перебуває в безперервному русі становлення, змін і несе в собі прагнення пошуку нових модусів світовідчуття

через освоєння і протистояння сучасному хаосу. Як свідчить історія, суспільство тоді може відродитися, стати на ноги та рухатись далі, коли воно буде підготовлене і духовно, і соціально, і технологічно, а це означає, що свобода творчості, діяльності, пізнання вимагає від людини як представника людства усвідомлення ще більшої відповідальності за світ, який вона створює, за розвиток світової культури. Людина і людство як носії і творці культури стають нині визначальною силою суспільного розвитку.

Постановка завдання

Головним джерелом новацій в культурному житті інформаційного суспільства виступає саме технологічна культура, засадничими принципами якої виступають принципи утилітарності та раціональності, за допомогою яких життя сучасної людини стає комфортним та спрямовується на постійне споживання зовнішньо красивого, привабливого і при цьому корисного. Таким чином технологічна культура виконує свою специфічну і необхідну роль, якщо ця роль одухотворена та соціально орієнтована.

Єдність технологічної, духовної та соціальної культури вимальовує обрис сучасної цивілізації, яка має за мету створення об'єктивних механізмів людяності, гармонізації особистісних прав і суспільних функцій людини, розвитку в людини гуманістичного світогляду.

У статті зроблено спробу дослідити один з таких культурно-цивілізаційних механізмів розширення гуманістичного світогляду – формування його естетичної складової, оскільки серед найхарактерніших рис людини інформаційного суспільства – плюралізму, дезорієнтованості, децентрованості – особливо, на думку сучасних дослідників, виділяється естетизованість. Естетизація є центральною рисою. Вона провокує інші поведінкові реакції суб'єкта, відбувається „естетичне зрушення” (Ж.Дерріда). Естетизація визначається як процес поширення естетичного на найрізноманітніші сфери життя від економіки і політики до реклами і моди, буденні стереотипи поведінки, перетворення їх в естетичні об'єкти. Спираючись на наукові доробки дослідників у галузі естетики, культурології, філософії та інших гуманітарних наук, спробуємо, наскільки це можливо, підвести певну риску в дискусіях про естетичне, визначити місце естетичного в духовному світі сучасної людини.

Аналіз досліджень і публікацій

В останні десятиліття у вітчизняній філософсько-естетичній літературі з'явилося чимало досліджень, у яких всебічно аналізується феномен естетичного, його природа, місце в системі духовної культури, естетичній інтерпретації мистецтва. Це роботи таких авторів, як А.С. Канарський, І.А. Бондаревська, О.П. Наконечна, В.І. Панченко, Л.Б. Мізіна, В.А. Личковах. Плідно працює в цьому напрямку російський дослідник В.В. Бичков. Теоретичне дослідження естетичного неможливе без звернення до загальної філософських проблем духовності, світогляду, культури. Саме цим проблемам присвячені роботи С.Б. Кримського, М.К. Мамардашвілі, Г. Д. Гачева.

Основна частина

Людина, її мозок, м'язи, руки є єдиним джерелом енергії для суспільного розвитку, а її щастя, потре-

би, інтереси, ідеали стимулюють цей розвиток. Буття людини як епіцентр взаємодії природи і суспільства, де людина – це тіло природи, її „плоть” і член суспільства, його „дух” одночасно. Історія людства давно засвідчила той факт, що головна умова збереження світу, його гармонійне існування забезпечується встановленням гармонії в розвитку людини, узгодженням природного та суспільного боків її існування. Життя людини – це реальний процес її життєдіяльності, у якому вона змінює не лише навколишній природний світ, але й світ внутрішній, духовний. Саме буття духовного дозволяє людині, на відміну від тварини, яка сканує дійсність у безпосередності, вийти за межі фізичного часу і простору, перетворити час з дурного потоку емпіричного розпаду і розсіювання в історію як орган людського самоствердження і реалізації.

Сьогодення надало нам унікальну можливість скинути зі свого духовного обличчя ідеологічні окуляри і подивитись на себе і світ не за допомогою догматичної самосвідомості, а відновити втрачений протягом останніх років зв'язок духовних засад світу з буттям людини, віднайти нові світоглядні орієнтири, побудувати нову картину світу. Духовність виступає фундаментальним принципом буття людини, принципом саморозвитку і самореалізації людини у зверненні до вищих ціннісних інстанцій становлення її як особистості. Якщо світогляд передбачає вибір способу життя, то духовність пов'язана з вибором особистістю свого власного образу, своєї долі і ролі, це зустріч з собою [1, с. 53]. Слушною вважаємо думку С.Б. Кримського про те що „духовність – це засіб переводити універсум зовнішнього світу, буття у внутрішній всесвіт особистості на етичній основі, здатність створювати внутрішній світ, завдяки якому реалізується самототожність людини, її свобода від жорстокої залежності від ситуацій, що постійно змінюються. Духовність зрештою приводить до свого роду смислової космогонії, об'єднуючи образ світу з моральним законом особистості” [1, с. 57].

Як духовна істота, людина включається в кожному акті в безперервне динамічне становлення світу. Чим духовніша людина, тим більше вона відкрита світові, тим чутливіша до змін і проявлень буття суспільства і свого власного. Глибина сприйняття і здійснення духовного акту безпосередньо пов'язана з чуттєвістю, що розгортається і втілюється в різноманітності почуттів.

Духовно-почуттєве, що є проявом активності людських почуттів, їх здатності безпосередньо визначати сутність і смисл не тільки предметного світу, але й людського самоздійснення, в сучасній культурі визначається як естетичне. Слушною в цьому контексті є думка О.П. Наконечної про те, що „чуттєвість стає корелятом духу як понятійної визначеності людини, як однієї з основоположних трансцендентальних „матриць” самоідентифікації людини. Сублімація почуттів кольору, звуку, форми в естетичні символи, образи, знаки, які їх закріплюють і виводять назовні, не тільки втілює творчі здібності людини, а й формує умови для її самопізнання і самовираження, вчить „терпіти себе” в різних почуттєвих проявах” [2, с. 141].

Безперечно позитивним є те, що сьогодні в сучасній суспільній думці долається тлумачення естетичного як чогось другорядного, необов'язкового, як деяку прикрасу духовно-практичного буття людини, яку, якщо вона є, з радістю приймають, а якщо нема, то їй не виникає потреби її шукати. Це хибне тлумачення естетичного заперечило сучасне життя, яке поставило серед нагальних проблему не тільки фізичного виживання людини, але й збереження та примноження її духовного потенціалу. Цей виклик життя перш за все сприйняла сучасна естетична думка, надавши естетичному статус метакатегорії. За допомогою цієї категорії з кінця ХХ ст. позначається предмет естетики і виражається сутнісна спорідненість і системна єдність усіх естетичних категорій [3, с. 467].

Підкреслимо важливість цього моменту, оскільки саме філософсько-естетичний аналіз феномена естетичного дозволив дослідникам наблизитись до усвідомлення його смислу і місця як у духовному світі людини, так і в культурі загалом.

Найважливішим методологічним внеском у розвиток естетичної науки стало дослідження самого феномена естетичного як почуттєвого, запропонований А.С.Канарським. де естетичне розглядається як почуттєве, за своєю суттю рівне „значенню *способу суспільного утвердження* людини у всьому багатстві її сформованих потреб” [4, с. 26]. Почуттєвість, у його розумінні, це не проста здатність людини сприймати навколишній світ, а перш за все стан людини, який залежить не тільки від сприйняття речі, але й від більш складних та усталених чинників – від життєвої позиції людини, її світогляду, ідеалу. Естетичне як чуттєве – це не тільки відношення людини до речей та їх властивостей, але й відношення людини до самої себе, до смислу людського буття взагалі [4, с. 20]. Ця ідея підтверджена в концепції російського естетика В.В.Бичкова, який зауважує, що „естетичне... означає одну з найбільш доступних для людей і поширених у культурі систем долучення людини до духовності шляхом оптимальної (тобто творчої) реалізації себе у світі матеріальному. Більш того, естетичне засвідчує сутнісну цілісність Універсуму (і людини в ньому, як його органічної складової) в єдності його духовно-матеріальних засад” [3, с. 457].

Естетика одна з наймолодших філософських наук, якій з часу виникнення відводилася доволі скромне місце бути наукою про нижчий рівень пізнання, чуттєве пізнання, на відміну від вищого – логіки. Пізніше відбулося уточнення її предмета, який визначався як філософія краси і мистецтва. На початку III тисячоліття їй відводиться особлива роль бути філософською теорією, яка всебічно досліджує свій предмет – естетичне (читай як духовно-чуттєве) – і за своєю світоглядною природою окреслює шлях, на якому людина може, хоча й тимчасово, вирватися зі сфери глобальної соціально-утилітарної залежності, яка детермінується конкретними життєвими умовами, і відчути свою сутнісну причетність до вищої космоантропної реальності, до духовних сфер буття; пережити стан особистісної свободи, гармонії та абсолютної повноти життя [2, с. 12]. Естетичне начало пронизує весь спектр відношення людини і

світу. Цей статус естетичного закріплений у цілісній системі матеріальної і духовної культури. У найбільш концентрованій формі естетичне безперечно проявляється в мистецтві. Але й історія самого мистецтва свідчить про те, що своє буття воно отримало в надрах утилітарно-побутової чи культово-релігійної діяльності. Слушно з цього приводу зауважує Л.Б. Мізіна „...мистецтво звертається до найрізноманітніших питань людського життя, але моральна, політична або будь-яка інша проблема тільки тоді набуває художнього характеру, коли вона не просто перенесена з життя в художній твір, а поставлена в контекст вирішення естетичної суперечності. Мистецтво ж є художньо-образною формою вирішення естетичних суперечностей, у чому й полягає його власна мета” [5, с. 67].

Уже за часів класичної естетики І.Кант виокремив такі особливості естетичного як „незацікавлене” і як „доцільність без цілі”, безкорисливості естетичного відношення людини до дійсності. Ці положення І.Канта щодо природи естетичного здобули подальше уточнення в концепції А.С. Канарського, який для розкриття сутності такого складного феномена, як естетичне запроваджує поняття небайдужого (з позиції ідеалу життя) та безпосереднього. Поняття байдужого обґрунтовується як найбільш широке поняття естетики, що фіксує повну відсутність визначеності чуттєвого, виступає таким чином діалектичною протилежністю чуттєвому. Усі ж конкретні характеристики естетичного пов'язані з запереченням подолання байдужого. Естетичне характеризується не тільки вищою мірою небайдужості, але й безпосередністю. У безпосередньому відношенні предмет людської діяльності є не засобом, а самоціллю, тут присутній момент збігу, тотожності, єдності мети та засобів. „Безпосереднє – це такий процес людської діяльності, мета якої своєрідно „переходить” у засіб, втілюється, згасає в ньому і тим самим пробуджує до життя те, що полягало в такій меті, – зазначає А.С. Канарський. – Такий підхід дозволяє розкрити суть феномена естетичного ідеалу, який є „безпосередністю мети життя людини як дійсної визначеності засобів її досягнення” [4, с. 154, 187]. Відношення між ідеалом та засобом утворюють основу естетичних суперечностей між прекрасним та потворним, піднесеним та низьким, трагічним та комічним.

Епіцентром цих протиріч є людина, оскільки духовна атмосфера суспільства відбивається на її неповторному життєвому досвіді передусім на почуттєво-емоційному рівні. Безперечно, що цей рівень не можна зводити до первинних потягів та задоволень, оскільки не вони визначають основу єдності людини і світу. Ця єдність забезпечується взаємною довірою, будується на любові і надії, полягає у возз'єднанні індивіда і суспільства, природи і суспільства, в установленні гармонії між ними. Саме через духовно-почуттєві моменти – гармонію, ритм, міру, красу, піднесене, комічне, катарсис – здійснюється повнота буття людини і її самоствердження як людини.

Продуктивна розробка категорії естетичне дозволила розширити її смислове поле уведенням поняття естетичний досвід. „Естетичний досвід, – на думку В.В. Бичкова, – це сукупність неутилітарних

інтуїтивно-дійових відношень суб'єкта до реальності, які мають споглядальний, ігровий, виражальний, зображальний, декоруючий тощо характер. При цьому мається на увазі як досвід окремої особистості, так і досвід, притаманний для конкретних соціальних утворень певних етапів культури, що супроводжується чи завершується врешті-решт духовною насолодою суб'єкта чи позитивною аксіологічною реакцією суб'єкта на основі почуття задоволення. Естетичний досвід допомагає людині знайти своє місце в Універсумі, відчути себе органічною часткою Природи, яка не зливається з нею, але має свою особистісну самобутність у загальній структурі буття" [6, с. 166]. Неможливо осягнути неосяжне, цілісність життя не можна пояснити в повному обсязі, воно має ірраціональний характер, але його можна пережити, і людина його проживає переживаючи. Саме естетичний досвід, на думку В.Дільтея, Ф.Ніцше, М.Дюфрена, здатний зробити з людини справжню людину, породжуючи з себе пізнавальні та моральнісні відношення, гармонізуючи в людині всі протиріччя, долучає людину до сутнісних засад буття на глибинному рівні, який важко піддається вербалізації та формалізації.

Сучасна естетична думка, яка доводилося вище, досліджує естетичне і різноманітні його прояви в життєдіяльності людини і суспільства. Було б не правомірно не враховувати цей доробок у реальному процесі освіти і виховання молоді. Слушно зауважує О.П.Наконечна, що „естетика як теорія ідеалу, Абсолюту, який має втілитись в історії і організувати її на засадах Логосу, досконалості, Краси перетвореного космосу, змінюється естетикою пошуку людиною себе, власного життєвого буття як стану душі, через який людині відкривається духовність, досконалість” [2, с. 83]. Дозволимо навести ще одну думку, яку висловив російський естетик А.В. Михайлов: „сама жива людина – це дивне творіння історії, культурної історії, з її самоосягненням, що історично відбулося, – саме це засади для науки естетики і навіть естетики, яка читається з кафедри” [7, с. 5].

Учені чітко і відверто поставили завдання гармонізації естетики як науки і естетики як навчальної дисципліни. Виникає питання: а чи варто сьогодні в умовах, коли планомірно відбувається скорочення кількості годин на вивчення курсу естетики, навіть на факультетах гуманітарного циклу, акцентувати увагу на цій проблемі? Безперечно варто!

Для сучасної наукової педагогічної думки є аксіоматичним положення, що якість освіти в сучасному інформаційному суспільстві визначається не тільки умінням безперервно навчатися і професійно працювати, але й вмінням повноцінно жити, зробити своє життя насиченим не тільки матеріальним комфортом, але й духовно багатим. За своє життя людина проходить шлях, де станція відправлення – природність, станція призначення – соціальність. Це два полюси, між якими розгортається людське буття, де в реальній життєдіяльності трапляються події, які дозволяють вигукнути: „Зупинись, мить, ти прекрасна!” Саме такий стан людини свідчить про те, що відбувся момент цілісного духовно-чуттєвого її утвердження у світі, де людина, як духовна істота, в кожному акті свого життя включається в динамічне

становлення світу та переживає гармонію, красу, міру, відповідність природного і соціального.

Всесвітній центр виживання й проблем ХХІ ст. при ООН розробив програму „Глобальна освіта з космічним баченням життя”, яка підтверджує духовну світоглядну функцію сучасної освіти як засадову та визначає її як реальний механізм включення кожної людини в живий неперервний процес перетворення навколишнього світу і себе.

Можна погодитись з думкою Е.Лузік, що „сьогодні концепція, яка подає природно-наукове та технічне знання як єдино раціональне, істинне, виявила свою повну непридатність. Гуманітаризація, що ґрунтується на інтеграції не лише різних наук, а й різних способів пізнання дійсності, відкриває нові перспективи й нові можливості освоєння світу та його гармонізації” [8, с. 272].

Естетика як філософська наука, як система теоретичного світоглядного знання відіграє свою особливу та унікальну роль у формуванні такої світоглядної універсалиї як естетичне.

Усебічне дослідження феномена естетичного відкриває нові можливості перед естетикою як навчальною дисципліною в руслі головного завдання, що стоїть перед гуманітарною освітою, зміст якої має бути спрямований на людину в усій повноті її природного й суспільно-індивідуального буття. Естетичне як світоглядна універсалия відображає естетичний досвід людини і людства, художній світ мистецтва, охоплює і повсякденність реального буття, і форми її самоусвідомлення людиною.

Формування молодого фахівця має включати усвідомлення своєї причетності через професію інженера, архітектора, дизайнера до технічної чи наукової діяльності як творчо-духовної, прилучення до універсуму буття. Рівень естетичної проблематики допомагає молодій людині розібратися у складних питаннях, „що є людина і якою вона повинна бути”. О.Роден у „Заповіті молодим” висуває вимогу: „Бути людиною до того, як бути художником”, можемо продовжити думку видатного митця, що ця вимога стосується і майбутнього інженера, лікаря, вчителя.

Серед напрямків гуманітаризації професійної освіти сучасні дослідники, як окремий, виділяють „комплексне засвоєння теоретичних знань про людину, яка включена до технічних систем, що сприятиме розкриттю людського, культурного змісту профільної освіти. Цей зміст має знаходити вплив у світоглядних засадах наукових та інженерних концепцій, в історії винаходів і відкриттів, у драматичних життєвих шляхах видатних учених та інженерів. Практично невичерпними є закладені у сфері науки й техніки резерви естетичних переживань та естетичного виховання” [8, с. 272].

Освоєння естетичного дозволяє „інтелектуально відчути” спільну основу людини і світу, усвідомити необхідність морально-розумної організації цілісності світолюдських відносин за законами гармонії природи і людини, тобто за законами естетичного. Саме формування естетичної потреби, яка формується і збагачується творчою енергією людської культури, – одне з найважливіших завдань естетичної освіти.

Висновки

Саме такий підхід може допомогти молодій людині збагачувати свою сферу естетичної свідомості, через естетичне як духовно-почуттєвий вимір буття і його оцінки стверджувати себе у світі як активну, цілісну особистість, яка своєю життєтворчістю пізнає Істину, творить Добро, примножує Красу.

Список літератури

1. *Крымский С.Б.* Философия как путь человечности и надежды. – К.: Курс, 2000. – 308 с.
2. *Наконечна О.П.* Естетичне як тип духовності. – Рівне: Вид-во Укр. Держ. ун-ту водного господарства та природо-користування, 2002. – 202 с.

3. *Новая философская энциклопедия.* – М.: Мысль, 2001. – Т. 4. – 605 с.
4. *Канарский А.С.* Диалектика эстетического процесса. – К.: Вища школа, 1979. – 216 с.
5. *Мізіна Л.Б.* Естетична інтерпретація історії мистецтва: сучасне бачення. – Луганськ: Вид-во СНУ ім. В.Даля, 2006. – 200 с.
6. *Бычков В.В.* Эстетика. – М.: Гардарики, 2005. – 556 с.
7. *Кризис эстетики? (Материалы «круглого стола») // Вопросы философии.* – 1991. – № 9. – С. 3-13.
8. *Лузік Е.* Гуманітарна освіта при підготовці спеціалістів профільних ВНЗ України: проблеми та перспективи // Філософія освіти. – 2006. – № 2 (4). – С. 266 - 276.

Л.И. Мокляк

ЭСТЕТИЧЕСКОЕ КАК ДУХОВНОЕ ИЗМЕРЕНИЕ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО БЫТИЯ В ИНФОРМАЦИОННОМ ОБЩЕСТВЕ

В статье рассматривается современный уровень исследования эстетического как метакатегории эстетики, эстетическое анализируется как духовное измерение бытия человека в информационном обществе.

L. Moklyak

AESTHETICAL AS THE SPIRITUAL DIMENSION OF HUMAN BEING IN THE INFORMATIONAL SOCIETY

In the article the modern level of scientific researches of the basic "category of aesthetics that is of aesthetic" is considered. Aesthetical is analyzed as the spiritual dimension of human being in the informational society.

УДК 17.022.1(045)

А.Ю. Морозов, канд. філос. наук

ПРОБЛЕМА АДАПТАЦІЇ ЛЮДИНИ В УМОВАХ „ФУТУРОШОКУ” ШЛЯХОМ ВИХОВАННЯ ТРАДИЦІЙНИХ ЦІННОСТЕЙ

Гуманітарний інститут Національного авіаційного університету

У статті розглядається проблема „футурошоку” в різних моделях філософії історії, а також приділяється увага базовим цінностям традиційного світобачення.

Вступ

У своїй роботі „Футурошок”, „Третя хвиля” та „Метаморфози влади”, які стали всесвітніми бестселерами, американський дослідник Елвін Тоффлер окреслив проблему адаптації людини до шоку від майбутнього, що стрімко наближається. Сьогодні, як і 35 років тому, коли побачила світ перша книга цієї своєрідної трилогії, тема футурошоку (лат. future – майбутнє), залишається вкрай актуальною.

Слід підкреслити, що проблема футурошоку є не стільки соціальною чи психологічною проблемою, скільки прерогативою філософії. Адже йдеться про кризу людської культури взагалі, втрату людиною аксіологічних та смислових орієнтирів, що потребує саме глибинної філософської рефлексії, а не поверхневих соціологічних дескрипцій.

Постановка проблеми

Вирішити зазначену кризу можна, якщо віднайти цінності, що володіють певним антикризовим потенціалом. Завдання статті - довести, що саме традиційні цінності мають велику значущість, як з погляду смислу, що конститує наше існування як дещо осмислене, так і з погляду свого гуманістичного виміру. Саме звернення до базових ідей, притаманних традиційній картині світу, допоможе людині пристосуватися до нової епохи, що несе загрозу футурошоку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Протягом останніх років перекладено фундаментальні праці основоположника філософії традиціоналізму Рене Генона - «Цар світу», «Царство кль-

кості та знамення часу», інші. Відбувається збагачення вітчизняного філософського дискурсу, переосмислення філософських концептів «раціо», прогресу, лібералізму, технократичного суспільства споживацтва. Взагалі, слід підкреслити, що провідною тенденцією філософії другої половини ХХ ст. стала критика просвітницького проекту. Вона ведеться з боку „нових лівих” (Е. Фромм, Ж. Бодрійар), представників гуманістичної психології (В. Франкл, К. Юнг, Р. Мей), критично налаштованих лібералів (Е. Тоффлер, С. Хантінгтон, Ж. Рюс) і особливо релігійних філософів. Ідеться про праці Юзефа Бжицінського («Бог постмодерністів»), Сергія Аверинцева («Софія-Логос»), Олександра Дугіна («Філософія традиціоналізму»), Христоса Яннараса («Свобода етосу»), Мірча Еліаде («Священне і мирське»), у яких зазначається антигуманістичний характер технократичної цивілізації і наголошується на важливості перевідкриття і реактуалізації людством базових традиційних цінностей, зокрема цінності священного. Саме у світлі останньої проблеми адаптації людини до футурошоку може бути вирішена позитивно.

Основна частина

Прискорення темпів змін, як справедливо відмічає Елвін Тоффлер, це основна характеристика інформаційного суспільства, або суспільства „третьої хвилі”. Прискорення означає нестабільність, а зрештою - некоріненість. Ідеться не лише про гіпермобільність у способі життя сучасних людей, які постійно переїжджають з одного міста до іншого в